

УДК 7.025.4–047.37:72.012(045)

DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2023-51-8>

Островська **Соломія**
аспірантка кафедри реставрації творів мистецтва
Львівської національної академії мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-5118-8064>

Чорна кам'яниця у Львові: образно-пластичне вирішення

Анотація. Розглядається взаємодія просторових видів мистецтв у процесі побудови і становлення пам'ятки архітектури XVI ст. на площі Ринок, № 4 у Львові. Проведено аналіз і систематизацію відомостей про просторові мистецтва, що представлені в ній, та їхнє образно-пластичне вирішення. Так звана Чорна кам'яниця належить до кращих зразків львівської ренесансної архітектури. В українському мистецтвознавстві відсутній комплексний аналіз процесу поєднання різних видів мистецтв у цій споруді. Дослідження спрямоване на розкриття особливостей образно-пластичного вирішення, що спостерігається в Чорній кам'яниці, яка є важливим об'єктом для вивчення і розуміння архітектури Львова.

Чорна кам'яниця у Львові є репрезентативним взірцем ренесансного житлового будівництва і на її прикладі представлено особливості взаємодії просторових мистецтв. Через зміну власників, протягом століть кам'яниця була об'єктом чисельних перебудов внутрішнього та зовнішнього просторів, ремонтів і реставрацій, що мали різну мету та проблеми до вирішення. Реставрована пам'ятка є об'єктом комплексного типу і за етапами історичного спорудження, ремонтів, реставрацій, і за функціональним призначенням. Це дає підстави ширше глянути на проблеми сучасних досліджень Чорної кам'яниці у Львові для розуміння її пам'яткоохоронної цінності. У статті використано архівні джерела, мистецтвознавчі дослідження українських і польських авторів, проєктні та звітні дані реставрацій різного часу, зокрема, матеріали консерваційно-реставраційних досліджень, виконані згідно з грантом Посольського фонду США в Україні «Збереження історико-культурної спадщини» на 2016–2019 рр. (ЦПД про надання послуг з проведення дослідно-реставраційних робіт № 23 від 8

грудня 2017 р. Мета статті – систематизувати образно-пластичне вирішення Чорної кам'яниці у Львові; встановити періодизацію нашарувань просторових мистецтв і їхні особливості.

Проведено систематизацію та верифікацію історіографічних, мистецтвознавчих джерел, проаналізовано та інтерпретовано матеріали комплексних реставраційних досліджень, на основі натурних досліджень (проведених попередніх реставраційних досліджень) партеру з'ясовано особливості внутрішнього простору будинку та специфіку техніки виконання поліхромії.

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні методи й методи. Основні методи дослідження базувалися на емпіричних, теоретичних і дедуктивних способах відтворення процесу формування синтезу просторових мистецтв у Чорній кам'яниці. Застосовано аналіз і систематизацію даних щодо основних елементів, що творять взаємодію різних видів мистецтв.

Ключові слова: Чорна кам'яниця, архітектура пізнього ренесансу у Львові, взаємодія мистецтв, архітектурний декор, поліхромія, скульптура, образно-пластичне вирішення.

Постановка проблеми. У культурі пізнього середньовіччя і особливо Ренесансу, з посиленням світських мистецтв і все більшою індивідуалізацією творчості, відбувається розпад органічної «соборної» універсальності середньовічного мистецтва. Складаються нові норми синтезу, засновані на усвідомленні самостійної ролі кожного з мистецтв. У творчості майстрів у XVI–XVII століттях з особливою повнотою були розроблені загальні принципи поєднання мистецтв у єдиному ансамблі. У живописі, що створює ілюзорний простір, і в скульптурі, яка існує в архітектурному просторі, образотворча форма, не втрачаючи свого реального змісту і відносно незалежного буття, набуває певних рис умовності, пов'язаних з монументальним і декоративним призначенням твору. Завдяки взаємодії просторових мистецтв і образно-просторовим вирішенням у архітектурі Ренесансу стає можливим створення художнього житлового середовища, яке утверджує високе значення повсякденного буття.

На наших теренах процес поєднання просторових видів мистецтва з архітектурою розпочався в середині XVI століття, хоча різні види мистецтва розвивалися не

з однаковою активністю. У раніші періоди, до поширення ідей Ренесансу, скульптура була єдиним цілим з архітектурою та об'єднана із живописом.

Житлове міське будівництво, особливо міська кам'яниця центру міста, стає важливим репрезентантом суспільного становища, багатства, смаків і культурних вподобань їхніх власників. Тому житловий будинок є виразним свідченням історії та наочним документом історико-культурного розвитку. Вивчення та простеження особливостей образно-пластичних вирішень у львівських житлових кам'яницях XVI–XVII століть дозволить розкрити багатство культурного, історичного та архітектурного спадку міста, збагатить науковий та культурний контекст сучасного Львова. Проблемою для комплексного вивчення пам'яток Львова є обмежена кількість кам'яниць, що залишилися збереженими, якщо не в первісному своєму стані, то хоча б у стані, що дає можливість уявити багатство декорації та архітектурних деталей. Серед них можна виділити цінну історичну й мистецьку пам'ятку – будівлю на пл. Ринок, 4 у Львові. Завдяки даним реставрації 2016–2019 рр. у рамках гранту Посольського фонду США в Україні «Збереження історико-культурної спадщини» на 2016–2019 рр. (ЦПД про надання послуг з проведення дослідно-реставраційних робіт № 23 від 8 грудня 2017 р.) віднайдено багато нової, ще не опрацьованої інформації про різновиди мистецтв, що представлені в ній, автентичний вигляд кам'яниці в ранні періоди свого існування. Виокремлення основних архітектурних елементів, вивчення історичних і культурних подій, що вплинули на вигляд будинку, особливості його мистецького оформлення та опис просторових мистецтв, що представлені у Чорній кам'яниці, дасть змогу збагатити новою інформацією історіографічні знання про пам'ятку, розширить мистецтвознавче сприйняття і окремого архітектурного ансамблю, і Львова загалом.

На сьогодні відсутній комплексний аналіз вказаної проблематики в українському мистецтвознавстві, що й зумовлює актуальність статті. Дослідження спрямоване на систематизацію особливостей образно-пластичного вирішення та взаємодій просторових мистецтв у Чорній кам'яниці.

Стаття виконана відповідно до тематики дисертаційного дослідження «Синтез монументально-декоративного мистецтва та архітектури у львівських кам'яницях XVI–XVII ст.».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чорна кам'яниця була об'єктом численних історико-мис-

тецьких досліджень і публікацій в контексті української та польської історії архітектури, має достатньо опрацьовань в ділянці пам'яткознавства і краєзнавства у вигляді туристичних путівників про місто від кінця XIX ст. Також цій пам'ятці присвячено ряд праць у галузі історії культури, проте завдяки комплексним реставраційним дослідженням варто доповнити та систематизувати нові знання про пам'ятку. Комплексні дослідження взаємодій мистецтв і особливості образно-пластичного вирішення у житлових кам'яницях Львова другої половини XVI–XVII ст. і, зокрема, Чорної кам'яниці на сьогодні відсутні, та до окремих аспектів цієї проблематики звертались і українські вчені, і закордонні дослідники. У статті використані та опрацьовані історіографічні, мистецтвознавчі та реставраційні дослідницькі джерела та розвідки. Вагомі історичні та мистецтвознавчі дослідження Чорної кам'яниці здійснили В. Лозинський [11; 12], Ф. Яворський [10], Л. Харевич [9], В. Овсійчук [7], В. Вуйцик [5] та багато інших. Першим дослідником, що виокремив та детально описав Чорну кам'яницю як мистецьку цінність був Владислав Лозинський [11]. Книга Луції Харевич (Харевичової) («Чорна кам'яниця та її мешканці») [9] і надалі залишається найповнішим дослідженням у контексті всієї історіографії пам'ятки, базується на значному матеріалі з архівних джерел, деякі з яких сьогодні втрачені. У праці В. Овсійчука [7] вперше розглядається житлова архітектура Львова як синтез мистецтв, зокрема і ансамбль Чорної кам'яниці. Комплексні напрацювання здійснив Інститут «Укрзахідпроектреставрація» 1988 р. при розробленні проєкту реставрації фасаду кам'яниці. Важливим джерелом є розділ історичної довідки за дослідженнями Володимира Вуйцика [2; 4; 5]. Останні дослідження в рамках грантового реставраційного проєкту, надали цінні нові відомості про зовнішній вигляд ансамблю Чорної кам'яниці, її попередні ремонти, перебудови та зміни [3]. Частково результати проведених останніх реставрацій об'єкта висвітлено в праці авторки цієї статті С. Островської [8].

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні підходи й методи. Основні методи дослідження ґрунтувались на емпіричних, теоретичних і дедуктивних способах відтворення синтезу просторових мистецтв у Чорній кам'яниці. Застосовано аналіз і систематизацію відомостей щодо основних елементів, які творять взаємодію мистецтв пам'ятки.

Виклад матеріалу. Кам'яниця № 4 на площі Ринок у Львові, або так звана Чорна кам'яниця, належить до

кращих зразків львівської ренесансної архітектури, а також є добре відомою та визначною пам'яткою національної історико-культурної спадщини. Її сучасний вигляд – чотириповерховий будинок з трьома несиметрично розміщеними на кожному поверсі вікнами (четвертий поверх добудований 1884 р.). У ХІХ столітті зовнішній вигляд фасаду дещо змінився – було додано третій поверх, головна брама стала входом до магазину, а бічне вікно вибите і перероблене на вхід до ще одного магазину [10]. Міські кам'яниці понад два поверхи, без врахування партерного рівня, були рідкістю в тодішній Речі Посполитій. Вони збудовані у дуже багатих, динамічно розвинених містах. Несиметричність вікон зумовлена дводільним планом приміщень, тобто світлиці з двома вікнами і бічної кімнати з одним вікном, які виходили на площу Ринок. Несиметричність бачимо також у розташуванні порталу та різних за розмірами вікон партеру. Приміщення партеру до ХХ століття зазвичай використовували під крамниці.

Кам'яниця збудована з тесаного каміння вапняку, на всю товщину стін. Фасад на висоту всіх поверхів викладений так званим «діамантовим» рустом. На думку В. Овсійчука, однією з причин такого декорування є урізноманітнення типової конструкції фасаду. На ранніх етапах спорудження міщанських будівель білокам'яна різьба була тільки на дверних порталах, пізніше доповнилися і обрамлення вікон, і членування фасаду – міжповерхові пояси і фризи. Ще пізніше декорування фасаду доповнилося рустованою фактурою стін від дощатої гладкої до фацетованої (діамантової), спершу на пілястрах, що конструктивно замикали фасад. Діамантовий руст додавав відчуття своєрідної фортечності, оборонного характеру споруді [7, с. 78–81]. По боках виступають рустовані пілястри, які завершуються капітелями різного рисунку, на першому поверсі вирізьблені рельєфи з ангельськими голівками, а на другому – з рослинними розетами. Капітелі пілястрів, що обрамовують добудований третій і четвертий поверхи, складаються з мотивів масок левів і равликів. Під слабо вираженими карнизами другого і третього поверхів розташований плаский фриз з мотивами ангельських голівок. Вікна партеру і поверхів оздоблені різьбленими обрамленнями і сандриками. Площини між обрамленнями і сандриками заповнені стилізованими рослинними орнаментами. Вікна четвертого поверху мають просте профільоване обрамлення [3].

Нижній поверх оздоблений пишною декоратив-

ною різьбою і скульптурою. Півциркульні отвори порталу і вікон обрамовані рустованими пілястрами. На пілястрах чергуються діамантові русты з пласкими рустами і розетками. Різьблені архивольти завершуються замковими каменями у формі консолей. На замковому камені порталу вирізьблений геральдичний картуш з левом та ініціалами власника кам'яниці Мартина Анчевського: «MA-S.R-M.D-CL» (Martinus Anczewski, Secretarius Regius, Medicinae Doctor, Consul Leopoliensis) [9, с. 137]. Вікна і вхідний портал партеру виконані з кам'яними імпостами. Велике вікно справа розташоване згідно по вертикальній осі вікон бічних кімнат. Набагато менше вікно сіней розміщене асиметрично і затиснуте між порталом і великим правим вікном. Півкруг порталу заповнений кованими металевими ґратками з орнаментальним рисунком, виконаними під час реставрації в ХХ столітті [3].

Будинок вінчає аттик, що складається з пилонів, волют і ангельських голівок, мотиви яких повторюються на фризі першого і другого поверхів. Уся скульптурна декорація разом з аттиком належать до другої половини ХVІІ ст., коли кам'яницю була перебудовав Мартин Анчевський. Це відомо завдяки праці Л. Харевич, яка подала дані архівного акту 1675 року про порятунок фундаментів і фасадної стіни, складеним, з одного боку, між власником паном Анчевським, а з другого – з Валентом Бзовським. Того самого року Мартин Анчевський розпочав ґрунтовну перебудову кам'яниці, оздобив фасад скульптурою, доповнив аттиком, відреставрував портали першого і другого поверхів. Наступного року цехмістри мулярського цеху Львова – Матвій Земба, Себастьян Виправний та Мартин Градовський повідомили про виконані роботи з перебудови стіни. Мартин Градовський, званий ще «Вигідний», представник каменярської частини цеху, є автором витесаних у камені змін і декоративних додатків з того часу. Про це свідчить напис на тильному боці аттика: «A. D. 1677 robīt Gradowski» [9, с. 126].

Ці відомості підтверджує Володимир Вуйцик: «Кам'яна скульптура, що прикрашає партер, є дещо пізнішого від будинку походження. Над порталом в мандорлі розміщене зображення Богородиці з Дитям і жезлом в руці. Іконографічний тип «Богородиця непорочного Зачаття». Над малим вікном сіней зображений св. Мартин на коні (патрон М. Анчевського), який відрізає кусок плаща жебракові. Над великим вікном справа – постать з молитовно складеними руками і фігуркою ангела на рівні плечей. На капітелях бічних пілястрів на рівні другого поверху розміщені постаті:

зліва – невідомого святого в чернечій одежі, справа – постать євангеліста» [5, с. 8].

Склепіння партерової частини «Чорної кам'яниці» має хрестоподібний вигляд і спирається на кам'яні п'яти з вирізьбленими мотивами шишок і жолудів. Такі мотиви є не випадковими для житлових будівель того часу, адже в християнській іконографії ці елементи були символами процвітання та родючості [2]. Також тут розміщений різьблений білокам'яний дверний портал. Інший, менший за розміром, різьблений портал веде до допоміжного приміщення з таким самим склепінням. Ці приміщення об'єднані дверима з орнаментованим обрамуванням. Над дверима встановлена кам'яна маска лева, яка в результаті реставрації 1928–1929 рр. була перенесена з колишньої кам'яниці Убальдіні на вул. Краківській, 12 [3, Т. 1].

2017 року були проведені попередні реставраційні дослідження стін вестибюлю на визначення технік виконання, стану приміщення та здійснених перемалювань. Виявлено, що стіни партеру зазнали численних перемалювань і ремонтів – у деяких місцях кількість фарбових шарів нараховувалось до семи, а на інших ділянках – тільки один, періоду 80-х рр. XX ст. Щодо автентичної техніки, то можна припустити, що перше виконання стін, вірогідно, було зроблено тонким шаром вапняного або вапняно-клеєвого набілу, з додаванням мінеральних пігментів. Вірогідно – це була імітація світлого мармуру по кам'яній стіні, адже простежувались намальовані поверх прожилки темнішого кольору [3, Т. I, с. 8–9].

Усі дверні та віконні портали партеру та першого поверху кам'яниці вкриті площинною різьбою. До бічної кімнати з балкованою стелею, вікна якої виходять на внутрішнє подвір'я, ведуть двері з ренесансним порталом, інкрустованим темно-сірим мармуром. Портал завершується різьбленою композицією Розп'яття. Цей портал перенесений з кімнати партеру, яка давніше служила домашньою каплицею. Посилаючись на архівні дані 1643 року, Л. Харевич припустила, що в цьому порталі або каплиці могли зберігатись мощі якогось святого, вірогідно, саме св. Мартина, які Анчевський отримав з Рима [9; с. 93–95].

За період, коли М. Анчевський був власником, кам'яниця була пишно декорована різьбою не тільки зовні, а й ізсередини. Віконний портал світлиці оздоблений різьбленими орнаментальними мотивами виноградних грон, птахів і крилатих голівок. Ці мотиви повторюються і на дверному порталі тієї самої кімнати, але з додаванням голівок дельфінів (поширеного

мотиву в оздобленні архітектури Львова). Над кожною колоною зображені рельєфи святих, а простір між ними заповнений рослинним орнаментом. Важливість та мистецька цінність цього декору полягає ще й у тому, що, на думку дослідника Д. Антоновича, «це перший задокументований на Україні взір орнаменту з виноградної лози, яка в XVII і XVIII ст. стала найбільш улюбленим мотивом українського орнаменту і вживалась як оздоба колонок на українських іконостасах та вівтарях» [1, с. 347].

На період, можливо, кінця 60-х – початку 70-х рр. XX ст. припадає встановлення металевих решіткових огорожень над вікнами сучасного третього поверху, які оберігали від падіння уламків аттику на тротуар.

У 1980–1981 рр. було встановлено вітраж в арковому надпоріжжі головного входу, автором якого є Павло Белогорцев. На північній стіні вестибюлю цокольного поверху виконано настінні розписи того самого автора. Це була дипломна робота, керівник Роман Василик. Проте у процесі ремонтно-реставраційних робіт 2016–2019 рр. розписи були законсервовані та закриті побілкою для використання приміщення як лапідарій.

Триповерхова офіцина з типовими для чиншових будинків балконами вздовж стін має гладкі стіни без елементів архітектурного декору і розміщена у внутрішньому подвір'ї збудована 1885 року [2, с. 12–14]. Зараз використовується як службові приміщення Львівського історичного музею.

Щодо кольорового вирішення фасаду, то назву «Чорна кам'яниця» будинок отримав лише в середині XIX століття, коли його пофарбували в темний колір. Із цього приводу Л. Харевич пише: «До певних змін та консервації так званої від середини XIX ст. «Чорної кам'яниці», завдячуючи патині часу та тиньками, що застосовувались при відновленні каменю фасаду, доклатась родина Нікоровичів у 1835 році» [9, с. 15]. Це може свідчити, що саме у цей період було здійснено перше повне пофарбування фасаду в темний колір. Детальнішої інформації про час і причини помалювань не знайдено.

Важливою інформацією для сучасників є те, що питання відновлення автентичного кольору фасаду гостро стояло при реставрації 1926–1929 рр. Історик і член вченої ради, що була скликана з приводу реставрації пам'ятки, Олександр Сас-Чоловський пропонував змити чорний колір і повернути фасадіві колір природного білого каменю. Проте інші члени ради не погодились. Часткові відповіді на це питання

дали реставрації 2016–2019 рр. Будівля первинно була зведена з органічного вапняку, різного за структурою та відтінками кольору від світло-коричневого та світло-охристого. Така неоднорідна поверхня матеріалу, ймовірно, потребувала тонального зцілення для кращого сприйняття фасаду. Вірогідно, тонку перетирку світлого кольору, що імітувала колір природного каменю, було нанесено відразу після побудови кам'яниці для захисту фасаду від атмосферних чинників і кращого його вигляду. Це підтверджують і реставраційні дослідження, адже були знайдені сліди мінеральних пігментів рожево-бежевого кольору, що містять охру, розбілену крейдою на основі органічного в'язива [3].

Дослідник О. Рибчинський у звіті з реставрації наводить більше прикладів знайдених слідів поліхромії: «На сандриках трьох вікон другого і середньому вікні третього поверхів відкрито забарвлення бурого кольору, ймовірно, залишки поліменту. Відтак, вірогідно, що у XVI столітті рельєфи херувимів і гірлянд були вкриті сухозлітним золотом. На кількох «діамантових» рухах першого поверху, після розчистки знайдено дрібні фрагменти червоного кольору. На різьблених мауресках, кронштейнах та капітелях пілястр першого поверху у кількох місцях відкрито теракотовий колір на розетах – бурий» [3]. Реставраційні дослідження підтвердили архівні дані щодо пізніших добудов другого і третього поверхів, адже на фасаді не знайдено будь-яких поліхромованих залишків у структурі каменю.

На деяких скульптурах фасаду виявлено сліди пігментів: на скульптурі Богородиці червоний колір хітону, ультрамариновий колір омофору та місця збереженого золота на променях; на фігурі святого Мартина виявлено ділянки різних відтінків червоного кольору на плащі святого та на штанинах жебрака. [3].

Результати натурних досліджень і реставрації підтверджують традицію поліхромування фасадів львівських ринкових кам'яниць у XVI–XVII століть, відповідно до культури європейських міст того часу [8, с. 19]. Виявлені невеликі ділянки клеєвої або ж вапняно-клеєвої перетирки стін вестибюлю, які збігаються за хімічним складом зі слідами поліхромії на фасаді, вірогідно, виконані в один період і є автентичними для цього ансамблю [3].

Висновки. Чорна кам'яниця є цінним прикладом багато декорованого міщанського житла доби Ренесансу, одного з найшляхетніших і зовні, і внутрішньо. Первісно взаємодія просторових мистецтв у ній

формувалася за допомогою накладання скульптури, кам'яної різьби та поліхромованого декорування на типову систему ордерного членування будинку, що було характерним для міста. Процес поєднання просторових мистецтв зайняв тривалий час і можна виділити окремі його етапи:

Етап I. Побудова житлової кам'яниці – зведення двоповерхової будівлі з характерною кам'яною пластикою партерової частини, рустування усієї поверхні фасаду. Поліхромування кам'яного русту та різьблених архітектурних елементів – рожево-бежевого кольору з органічним в'язивом, вірогідно, клеєм білкового походження.

Етап II. Перебудова кам'яниці 1675 року Мартином Анчевським. У цей період додано аттик і встановлено скульптури святих на фасаді. Саме у цей час, ймовірно, було виконано поліхромування скульптур фасаду, або вони були розмальовані до встановлення їх на фасад. Доповнено внутрішнє оздоблення світлиці кам'яною різьбленою пластикою віконного порталу та приміщень партеру. Синтез просторових мистецтв відбувався на основі композиційної та тектонічної взаємодії, стилістичної єдності архітектури і всіх елементів декоративного оздоблення, у дусі пізнього ренесансу.

Етап III. Ремонти та добудова 1880-х років. Збільшення площ будівлі за рахунок добудови останнього поверху. Встановлення аттику на новозбудований поверх. Пофарбування фасаду в чорний колір органічного походження, у складі якого був чорний пігмент і домішки охри й гіпсу.

Етап IV. Реставрація 1926–1929 рр. – це насамперед дискусія про повернення до автентичного вигляду будівлі з огляду на ті історичні відомості, що були доступні для дослідників і реставраторів того часу. Також, це переміщення мармурового різьбленого порталу з партеру на перший поверх. Перенесення маскарона лева з кам'яниці на вул. Краківській, 12 в інтер'єр партеру Чорної кам'яниці.

Етап V. Доповнення вітражем на вершні вхідного дверного порталу. Цей етап припав на період з 60-х по 80-ті роки XX ст. і позначений доповненнями декоративно-ужиткових елементів будівлі.

За походженням елементів, що творять взаємодію просторових мистецтв, більшість із них виконані або підібрані спеціально для цього будинку; лише невелика частина була перенесена з інших кам'яниць.

Надалі важливо дослідити й уточнити походження та іконографію скульптур фасаду будівлі, виконати

графічну гіпотетичну реконструкцію фасаду на основі реставраційних даних, отриманих у результаті комплексних досліджень 2016–2019 років.

Висловлюємо подяку завідувачеві відділу Музею історії науки і техніки Львівського історичного музею п. Петру Слободяну за надані матеріали проєктної документації, а також п. Олегу Рибчинському, доценту, доктору архітектури НУ «Львівська політехніка» за ґрунтовні коментарі та консультації.

1. Антонович Д. Український орнамент. *Лекції за редакцією Дмитра Антоновича*. Київ : Либідь, 1993. 476 с.
2. Архів інституту Укрзахідпроектреставрація, спр. Л-71-24. Заключення згідно до результатів технологічного та натурального дослідження стану матеріалів фасаду. К. Козлова, О. Рочняк, М. Долинська. 1989.
3. Виготовлення ремонтно-реставраційної документації пам'ятки архітектури 1588 р. будинку №4 на пл. Ринок у Львові. Робоча документація реставрації. Т. 1 – Т. 5. Львівський історичний музей.
4. Вуйцик В. С. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. Львів : Каменяр, 1991. 175 с.
5. Вуйцик В. С., Липка Р. М. Зустріч зі Львовом. Львів : Каменяр, 1987. 175 с.
6. Ескізний проєкт реставрації. Виготовлення ремонтно-реставраційної документації пам'ятки архітектури 1588 р. будинку №4 на пл. Ринок у Львові. Т. 3, кн. 1. Львівський історичний музей.
7. Овсійчук В. Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII століття (Гуманістичні та визвольні ідеї). Київ : Мистецтво, 1985. 184 с.
8. Островська С. Роль та значення комплексних реставраційних досліджень у вивченні пам'ятки архітектури XVI ст. на пл. Ринок №4 у Львові. *Вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка*. 2021. №. 45, т. 2. С. 13–19.
9. Charewiczowa Ł. Czarna kamienica i jej mieszkańcy. Biblioteka Lwowska. T. XXXV. Lwów : Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, 1935. 160 s.
10. Jaworski F. Czarna kamienica we Lwowie. *Sztuka*. 1912, N 1. S. 61–64.
11. Loziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. Lwów : Księgarnia H. Altenberga, 1901.
12. Loziński W. Patrycjat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku. Lwów : Gubrynowicz i Schmidt, 1890. 305 s.

References:

1. Antonovych, D. (1993). Ukrainian ornament. Lectures edited by Dmytro Antonovych. Kyiv : Lybid, 476 s. [in Ukrainian].
2. Archives of the Ukrzakhidproektrestavratsiya Institute, file no. L-71-24. Conclusion according to the results of technological and field

research of the state of facade materials. K. Kozlova, O. Rochnyak, M. Dolynska. (1989). [in Ukrainian].

3. Preparation of repair and restoration documentation of the architectural monument of 1588, house №4 on Sq. Market in Lviv. Work of restoration documentation. T. 1–T 5. [in Ukrainian].

4. Vuitsyk, V. (1991). State Historical and Architectural Reserve in Lviv. Lviv: Kameniar, 175 p. [in Ukrainian].

5. Vuitsyk, V. & Lypka, R. Meeting with Lviv. Lviv: Kameniar, 1987. 175 p. [in Ukrainian].

6. Preliminary restoration project. Preparation of repair and restoration documentation of the architectural monument of 1588 of the building №4 on Sq. Market in Lviv. T. 3, kn 1. [in Ukrainian].

7. Ovsichuk, V. Ukrainiske mystetstvo druhoi polovyny XVI – pershoi polovyny XVII stolittia (Humanistychni ta vyzvolni ideji). Kyiv : Mystetstvo, 1985. 184 p. [in Ukrainian].

8. Ostrovska, S. (2021). The role and significance of complex restoration studies in the study of architectural monuments of the 16th century. on the square Market No. 4 in Lviv. *Visnyk Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. I. Franka*. Vol. 45, Issue 2. P. 13-19. [in Ukrainian].

9. Charewiczowa, Ł. (1935). The Black House and its inhabitants. T. XXXV. Lwów: Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, 160 p. [in Polish]

10. Jaworski, F. (1912). A Black House in Lviv]. *Sztuka*, N 1. 61-64 pp. [in Polish].

11. Loziński, W. (1901). Lviv art in the 16th and 17th centuries. Lwów: Księgarnia H. Altenberga. [in Polish].

12. Loziński, W. (1890). The patricate and bourgeoisie of Lviv in the 16th and 17th centuries. Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 305 p. P. 52; 285-286. [in Polish]

ANNOTATION

Solomiia Ostrovska Black tenement house in Lviv: figurative and plastic solution. The main idea. The purpose of the article is a thorough analysis and research of the architectural and artistic features of the residential building on Rynok Square No. 4 in Lviv as a unique example of the synthesis of various types of art, which is reflected in its exterior and interior.

Main objective. The main object of the study is the analysis of the synthesis of various types of arts in the architecture of residential tenements in Lviv, namely in the Black House, as a representative example of Renaissance construction.

Methodology. The research uses general scientific and special approaches and methods. The main research methods were based on empirical, theoretical and deductive ways of reproducing the synthesis of arts

in the Black House. The analysis and systematization of data on the main elements that create the interaction of various types of art are applied.

Results. Studying and tracing the peculiarities of the formation of the synthesis of arts on the example of Lviv residential tenements of the XVI-XVII centuries will allow us to reveal the wealth of the city's cultural, historical and architectural heritage, and will enrich the scientific and cultural context of modern Lviv. The problem for a comprehensive study of the monuments of Lviv is the limited number of stone houses that have remained preserved, if not in their original state, then at least in a state that gives an opportunity to imagine the wealth of decorations and architectural details. Among them, we can single out a valuable historical and artistic monument – building No. 4 on the Rynok square in Lviv.

Conclusions. The Black House is a valuable example of a richly decorated burgher's dwelling of the Renaissance period and one of the noblest both externally and internally. Originally, the synthesis of arts in it was formed by superimposing sculpture, stone carvings and polychrome decoration on the typical system of ordering the building, which was characteristic of the city. The process of combining various types of art has been ongoing since the building of the Black House until now. It is possible to distinguish 5 separate stages of formation of the synthesis of arts in the Black House. In the future, it is important to investigate and clarify the origin and iconography of the sculptures on the facade of the building. Create and perform a graphical hypothetical reconstruction of the facade based on the restoration data obtained from comprehensive studies of 2016-2019.

Key words: Black tenement house, Black House, architecture of the late Renaissance of Lviv, synthesis of visual arts, architectural decor, polychromy, sculpture